

Tid Tisdagen den 17 maj 2016 kl. 17.00 – 18.30
Plats Bolindersalen, Tekniska nämndhuset
Justerat Tisdagen den 17 maj 2016

Katarina Luhr

Jonas Naddebo

Närvarande**Beslutande ledamöter:**

Katarina Luhr (MP) ordföranden

Jonas Naddebo (C) vice ordföranden

Maria Östberg Svanelind (S)

Mervi Mäkinen Andersson (S)

Måns Lönnroth (S)

Roger Orwén (MP)

Lars Jilmstad (M)

Christoffer Järkeborn (M)

Torbjörn Erbe (M)

Helena Ljungberg (M)

Joar Forssell (L)

Tjänstgörande ersättare:

Ellinor Rindevall (S)

för Mattias Vepsä (S)

Cecilia Berggren (V)

för Rikard Warlenius (V)

Ersättare:

Annika Ödebrink (S)

John Myhrman (M) §§ 7-28

Alicja Lindell (M)

Harald Eriksson (M)

Sabine Pettersson (L)

Märta Martin Åkesson (C)

Ulrika Hoff (KD)

Tjänstemän:

Förvaltningschefen Gunnar Söderholm, Gustaf Landahl, Lena Mittal, Karin Nilsson, Mikael Nyberg, Juha Salonsaari, Emily Tjäder, Malin Tappefur och personalföreträdaren Luis Lopez §§ 1-25, 27-28 samt borgarrådssekreteraren Peter Kogg.

§ 10**Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) Betänkande av
2014-års demokratiutredning****Remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 2016-5707

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att justera paragrafen omedelbart.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 2 maj 2016.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) och Cecilia Berggren (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande som svar på remissen från kommunstyrelsen:

En fri samhällsdebatt i kombination med ett folkligt styrelseskick där alla människors möjlighet till insyn och inflytande i politiska processer värnas är viktiga hörnstenar i ett demokratiskt samhälle. Det kommunala självstyret inte bara är en del av utan också en förutsättning för demokratin i Sverige som helhet. Reformen som berör utövande av politisk makt i landets kommuner bör genomföras med stor respekt för det kommunala självstyret och för demokratiska principer.

I betänkandet finns en rad förslag och överväganden som syftar till att underlätta för fler att engagera sig politiskt. Det handlar bland annat om insatser för att stärka kunskaper om kommunalt beslutsfattande, ge möjlighet till föräldraledighet från politiska uppdrag och öka tillgängligheten och delaktigheten för människor med funktionsnedsättning. Centerpartiet välkomnar denna typ av förslag samt en ökad möjlighet för allmänheten att använda allmänna lokaler. Det

kan ge många positiva effekter och bidra till kreativitet, inte minst inom kulturen och för företagsamheten.

Vissa av utredarens förslag tål dock att problematiseras. Till dessa hör förslagen om folkmotioner och formalisering av medborgardialoger. Dessa förslag handlar i grunden om att minska representativiteten i det politiska systemet, och det finns skäl att tvivla på om de får den effekt som utredaren avser. I betänkandet uppmanas vidare de politiska partierna att överväga en begränsning av antalet mandatperioder som en person kan inneha ett ordförandeuppdrag med syftet att begränsa elitisering och maktkoncentration. Förslag som kan uppfattas som vällovliga men som i praktiken skulle innebära ökad statlig reglering av partiorganisationerna vilket Centerpartiet inte ser som en klok lösning. Viktigare är att väljare kan utse sina företrädare, både inom partierna och i allmänna val, samt känna förtroende för att partierna har förmågan att kanalisera engagemang och sakfrågor som finns hos väljarna.

Frågan om rösträttsåldern vid kommunala val är komplicerad. Vi anser att utredningen kommit till en relativt balanserad slutsats i denna del. Att på prov ge kommuner möjlighet att frivilligt sänka rösträttsåldern till 16 år i kommunalval är rimligt med hänsyn till det kommunala självstyret. Samtidigt inser vi inkonsekvensen i att separera rösträttsåldern från myndighetsåldern, som ju utgör gräns för en persons valbarhet är inte konsekvent. Att den som är betrodd att välja också bör ha rätt att väljas är en rimlig princip. Men i en sammanvägd slutsats ser vi dock inte tillräckligt starka skäl för att kommuner i lag ska vara förbjudna att införa en kommunal rösträttsålder på 16 år. Med andra ord, 16 års rösträttsålder är inte tillräckligt obekvämt för att det ska vara förbjudet att testa för enskilda kommuner.

- 3) Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt att därutöver anföra följande som svar på remissen från kommunstyrelsen:

I regeringens demokratiutredning ”Låt fler forma framtiden!” lyfts viktiga aspekter om representation, delaktighet och politisk inflytande i det svenska samhället. Vi delar uppfattningen om vikten av att stärka människor egenmakt samt att individer ska kunna påverka den politiska maktutövningen oavsett kön, hudfärg, språklig, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk status.

Demokrati är kärnan i vårt samhälle och hör till ett av de viktigaste värden vi har. Genom delaktighet och inflytande skapar vi ett samhälle som håller ihop. Vi vill att varje person ska känna att han eller hon styr över sin egen vardag. Det innebär bland annat att flytta beslut från politikerna till medborgarna. Vi värnar samtidigt om det representativa styrelsesättet där de förtroendevalda politikerna är medborgarnas företrädare.

De slutsatser som presenteras i demokratiutredningen kräver en bred politisk förankring då stabilitet är eftersträvarsvärt när det gäller politiska och demokratiska styrmodeller. Vissa förslag som anges strider dessvärre mot väletablerade demokratiska principer som länge legat till grund i Sveriges politiska system samt mot principer om den representativa demokratin.

Den demokratiska utformningen av vårt politiska system behöver debatteras och diskuteras ofta för att dess legitimitet ska kunna accepteras, delas av alla, fortsatt vitaliseras och fördjupas så att alla har chansen att göra sin röst hörd. Att i allt för stor omfattning och i all för stor hast förändra den demokratiska och politiska styrningen med nya system som inte har någon politisk tradition i vare sig Stockholms stad eller Sverige i övrigt skulle dock vara en stor apparat och vara ett allt för stort steg att ta på en gång.

- 4) Joar Forssell (L) föreslår att nämnden beslutar att som svar på remissen anföra följande:

Utredningen lägger fram ett stort antal förslag som berör både formella och informella arenor för demokratin, på så väl nationell som lokal nivå. Vi vill allmänt precis som utredningen betona vikten av att arbeta för att få in nya medborgare, såväl ungdomar som invandrare, i demokratin. Såväl skolan som partierna, civilsamhället och offentliga myndigheter har en viktig uppgift att sprida kunskap om hur demokratin fungerar och vilka rättigheter man har som medborgare i det svenska samhället. Att ge stöd till organisationer och initiativ som syftar till att utbilda nya medborgare i hur demokratin fungerar är en viktig del i detta. Vi vill vidare beröra några av de förslag som har störst betydelse för den kommunala demokratin, i den ordning de förekommer i utredningen.

De förtroendevalda och den sociala representativiteten
Vi har svårt att se hur partierna i fullmäktige skulle kunna

samordna sina nomineringsprocesser för att uppnå jämställda kommunala bolagsstyrelser. Vägen till en mer jämställd sammansättning av kommunala bolagsstyrelser måste istället gå via ett aktivt jämställdhetsarbete inom varje respektive parti. Det är också oklart vad utredningens förslag om att nominera en kvinna och en man för varje post egentligen innebär och hur det praktiskt skulle förverkligas. Det tycks som att representantskapet, medlemsmötet eller annat nominerande organ alltså skulle nominera två personer, där sedan valprocessen i fullmäktige innebär att en av dem väljs. I så fall innebär förslaget att partiets medlemmar får sämre möjligheter att påverka vem som företräder partiet, vilket verkar strida mot utredningens ansats i övrigt. Detta tycks också värst drabba de mindre partierna, som ofta bara har en representant i en nämnd eller bolagsstyrelse. Det måste också på något sätt avgöras vilka partier som ska företrädas av en kvinnlig respektive manlig kandidat.

Vidare är detta förslag ett uttryck för en mycket skev demokratisyn. En kvinna eller man som förtroendevalts är inte på något vis en representant för kvinnor eller män i allmänhet. Tvärtom låter demokratin oss medborgare själva välja vem som representerar oss bäst. Att med inskränkande lagar och regler försöka manipulera utfallet av väljares aggregerade preferenser är djupt problematiskt, för att inte säga demokratividrigt.

De förtroendevaldas villkor

Vi anser inte att det är aktuellt för Stockholms del att prova direktval till geografiska nämnder, i vår kommuns fall stadsdelsnämnderna. Vi välkomnar att utredningen har tagit intryck av de problem helt direktvalda nämnder skulle kunna medföra i en kommun som Stockholm. Men att experimentera med ett blandat valsätt där vissa mandat tillsätts av fullmäktige och andra direkt av väljarna, som utredningen föreslår, riskerar att leda till en kanske ännu oklarare ansvarsfördelning.

Stopptider för kommunala möten är ofta en bra idé. Villkoren för förtroendevalda måste vara sådana att det är enkelt att förutsäga omfattningen av ett uppdrag, det möjliggör för fler att delta. Vi tillstyrker förslagen om att lätta på bosättningsreglerna för fullmäktigeledamöter. I synnerhet i Stockholmsregionen gör bosättningsreglerna att det är svårt för yngre personer att sitta i kommunfullmäktige i de mindre kranskommunerna utan att bli starkt begränsade i sin jakt på bostad. Huruvida den förtroendevalda är en legitim representant eller ej avgörs rimligen inte av boendeplats utan av medborgarna på valdagen. Vi tillstyrker också förslaget

om att möjliggöra för hel- eller deltidsarvoderade förtroendevalda att vara föräldralediga. I Stockholm tillämpas denna ordning redan idag.

Den lokala politikens organisering

Vi ställer oss tveksamma till idén om ett demokratibokslut. Det tycks alltså vara ett slags granskning av korrektheten och utförligheten i den redovisning som nämnderna lämnar till fullmäktige. Det torde i första hand vara en sak för revisorerna att granska. Vi vill starkt avråda från att ett sådant uppdrag lämnas till valnämnden. Det är av mycket stor vikt att valnämndens renodlat valadministrativa roll värnas. Vad gäller förslaget om att en eller ett par gånger per år anordna allmänpolitiska debatter i fullmäktige så torde det förslaget vara tillgodosett genom budgetdebatten varje år, liksom genom fullmäktiges frågestunder.

Det förstärkta folkinitiativet

Liberalerna ställer sig tveksamma till utredningens rekommendation om att partierna i fullmäktige ska komma överens före en lokal folkomröstning om villkoren för att respektera valresultatet, och att en riktlinje för ett löfte om att respektera folkviljan bör vara 50 procents valdeltagande. Det finns en rad faktorer som gör att en sådan riktlinje inte alltid är lämplig. Valdeltagandet i de kommunala valen är på 83 procent betydligt högre. Vissa stora ärenden kan vara av en sådan omfattning att de påverkar kommunens verksamhet under lång tid och inom ett flertal verksamhetsområden, och kan till och med komma att utgöra huvudtemat under en kommunal valkampanj. Då bör det vara partierna obetaget, i synnerhet om valresultatet knappt överstiger 50 procent och folkviljan är splittrad, att utifrån det mandat som väljarna gett dem i kommunalvalet ta ansvar för helheten även om det strider mot resultatet i en folkomröstning.

Medborgarförslag och folkmotion

Vi ställer oss avvaktande till förslaget om folkmotioner. Nuvarande ordning med medborgarförslag till stadsdelsnämnderna fungerar i huvudsak bra – i vart fall skulle det innebära en mycket stor förändring att ersätta dessa med folkmotioner.

Eftersom Stockholm är en så pass stor kommun kommer antalet folkmotioner förmodligen att vara begränsat. Förslag som kan mobilisera flera tusen invånare kommer förmodligen att härröra sig till ärenden som redan är föremål för politisk behandling – till exempel byggprojekt. Det finns en risk att det skapas falska förhoppningar om vilken möjlighet som finns att på motionsväg påverka ett ärende som har en

lagstadgad gång.

Ungas delaktighet och inflytande

Liberalerna vill avstyrka förslaget om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid de kommunala valen. Vi anser att det fortfarande är angeläget att det finns en koppling mellan den allmänna myndighetsåldern och de rättigheter och skyldigheter som det politiska medborgarskapet medför. Däremot bör rösträtten i kommunala val gälla från och med det år man fyller 18, istället för dagen. För att sänka den effektiva åldern för rösträtsdebut bör också skilda valdagar återinföras. Som utredaren konstaterar har Sverige långt mellan valen och den representativa demokratin skulle må bra av att demokratins mekanismer fick komma till användning oftare.

Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Vi tillstyrker förslagen om större möjligheter till assistans och service för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att utöva kommunala förtroendeuppdrag. Vi uppmanar regeringen att återkomma med förslag för att garantera att kommunala möteslokaler är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det bör inte bara gälla möteslokaler för kommunala organ utan även samråd, konferenser och andra möten som anordnas av kommunen.

En fråga som utredningen inte berör men som gott kunde ha tagits upp rör möjligheten för ledamöter i funktionshindersråd att få arvode och kompensation för förlorad arbetsinkomst på samma villkor som partipolitiskt tillsatta ledamöter av samma råd.

Övrigt

Att upprätthålla legitimiteten hos demokratin är som utredningen konstaterar en central uppgift. Även om det inte har varit föremål för utredningens uppdrag vill vi ta upp vikten av att arbeta mot valfusk och andra former av oredligt förfarande vid val. Regeringen bör överväga förslag som skärper valhemligheten, liksom att förbjuda personer som dömts för otillbörligt verkande vid röstning att vara valbara vid nästkommande allmänna val. Till sist vill vi understryka vikten av att demokratins ramar tydligt definieras. Offentliga resurser och bestämmelser måste underkastas folkviljan och demokratin. Dock utgör majoritetsbeslut inte i sig ett egenvärde, tvärtom måste sfären över vilken demokratin bestämmer begränsas så att individen eller andra minoriteter

inte kränks av massans nycker. I system där majoritetens val får styra obehindrat förstärks samhällets befintliga maktstrukturer, demokratin kanaliseras dessa och utövar med dessa som grund ett lagligt men inte legitimt förtryck av den redan kuvade. För att motverka negativa bieffekter bör grundlagens skydd av individuella rättigheter stärkas, regeringen i sitt fortsatta arbete överväga införandet av en konstitutionsdomstol och de kommunala åtagandena begränsas.

Beslutsgång

Ordföranden Katarina Luhr (MP) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP), Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) och Cecilia Berggren (V).

Reservation

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Lars Jilmstad m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Joar Forssell (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Ersättaryttrande

Ulrika Hoff (KD) instämmer i förslag från Lars Jilmstad m.fl. (M).

Vid protokollet
Lena Mittal

Rätt utdraget intygar:
